

Bachelorprojekt

08.12.2010

Journalister i sigtekornet

De nye kriges trusler mod mediernes sikkerhed og uafhængighed

Journalists in the Crosshairs

The threats of new wars to media safety and independence

Antal anslag: 38.146

Emil Birkeland Klintorp

emkli07@student.sdu.dk

+45 28135041

Indholdsfortegnelse

PRODUKTDEL

<u>Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed</u>	side 3
<u>Nye krige placerer journalisten i sigtekornet</u>	side 7
<u>Magtesløse journalister i magisk boble</u>	side 10
<u>"Jeg bliver temmelig vred, hvis ingen passer på min ryg, når jeg fotograferer"</u>	side 12
(Billedmateriale.....)	side 16)
<u>Summary in English</u>	side 16

ANALYSERENDE RAPPORT

<u>Indledning og problemformulering</u>	side 17
<u>Vinkling og teoretiske rammer</u>	side 18
1. artikel: <i>Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed</i>	side 18
2. artikel <i>Nye krige placerer journalisten i sigtekornet</i>	side 19
3. artikel: <i>Magtesløse journalister i magisk boble</i>	side 21
4. artikel: <i>"Jeg bliver temmelig vred..."</i>	side 22
<u>Medie og målgruppe</u>	side 23
Fagbladet Journalisten som debatskaber.....	side 23
Tilbehør.....	side 24
<u>Kildevalg</u>	side 24
"Kilde-kædereaktion".....	side 24
<i>Modus 1- og modus 2-kilder</i>	side 25
Fag- og ekspertkilderne.....	side 26
Erfaringskilderne.....	side 26
Aftaler om artikelgennemsyn.....	side 26
<u>Konklusion</u>	side 27
<u>Kildeliste</u>	side 28
Mundtlige kilder.....	side 28
Sekundære mundtlige kilder.....	side 28
Web- og pressekilder.....	side 29
Andre kilder.....	side 29
<u>Bibliografi</u>	side 30
Primære litteraturkilder.....	side 30
Sekundære litteraturkilder.....	side 30
<u>Bilag</u>	side 31
<u>Layout-skitse</u>	side 32

Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed

Irakkrigen har kostet historisk mange journalister livet, og blodet fortsætter med at flyde i resten af verdens brændpunkter. Danmarks Journalistforbund frygter for den demokratiske debat, mens direktøren i International Media Support, der støtter de udsatte lokale journalister, opfordrer til handling frem for snak og ensidig fokus på konventioner.

Den irakiske freelancekammermand og journalist Tahrir Kadhim Jawa blev dræbt på stedet, da en bilbombe sprængte hans bil i luften i byen Garma den 4. oktober i år. Dermed blev han den tredje irakiske journalist, der mistede livet på under en måned. Jawa skaffede levende billeder til den amerikanskstøttede tv-station Al-Hurra og andre medier – lokale såvel som internationale. Det er ifølge pressefrihedsorganisationen Committee to Protect Journalists (CPJ) ikke lykkedes de irakiske myndigheder at finde den eller de ansvarlige for mordet. Tahrir Kadhim Jawa døde i en alder af 27 år.

”Enhver aggression mod en journalist er et angreb mod vores mest fundamentale friheder”. Tre uger efter mordet på Tahrir Kadhim Jawa var dette mantra udgangspunktet for et internationalt seminar om journalsikkerhed, der blev afholdt i Det Kongelige Bibliotek i København. Den afghanske journals voldsomme død er blot ét ud af mange blodige eksempler, der får frihedens fundament til at slå revner. Flere end 230 døde journalister har således gjort krigen i Irak, der begyndte i marts 2003, til den mest fatale for pressen siden Anden Verdenskrigs afslutning for 55 år siden. Til sammenligning, skriver pressefrihedsorganisationen Reporters Without Borders, mistede 63 journalister livet i løbet af de 20 år, Vietnamkrigen varede.

Mens antallet af dræbte journalister i de irakiske lighuse gik markant nedad efter det blodigste år, 2007, er der ifølge FN-organisationen Unesco en stigende livsfare forbundet med at rapportere fra verdens brændpunkter – fra Mexico og Afghanistan til Filippinerne og Somalia.

”Det er værre, end det nogensinde har været,” siger formand Mogens Blicher Bjerregård fra Danmarks Journalistforbund.

Han understreger, at omkring 90 procent af de dræbte journalister er lokale, der blandt andet bruges som *stringere*, *fixere* og tolke af de vestlige medier.

”Mange ting ville aldrig nå de danske medier, hvis det

FAKTA

- Betegnelsen *stringer* bruges om den lokale journalist eller fotograf, der efter aftale sælger eksempelvis artikler, radiolyd og fotos til et eller flere nyhedsmedier. *Stringeren* bliver som oftest hyret på stedet i en krigs- eller konfliktzone, mens en traditionel *freelancer* bliver betalt for at tage et sted hen og skaffe materiale.

- Betegnelsen *fixer* dækker over en lokal person, der mod betaling hjælper udenlandske journalister med at få deres historier hjem ved hjælp af sit lokalkendskab og sine kontakter. *Fixere* sørger i nogle tilfælde også for transport og tolkebistand.

Kilde: Anthony Feinstein, ”Journalists under fire”, og Wikipedia

ikke var for de lokale journalister. De kan ikke rejse hjem efter 14 dage. De skal have smør på brødet og ud og lave nye reportager. Det er en trussel mod den demokratiske debat, hver gang journalister bliver angrebet,” siger han.

DEN AFGHANSKE FREELANCEJOURNALIST OG TOLK Sultan Mohammed Munadi blev dræbt den 9. september sidste år. Fire dage forinden var han sammen med sin britisk-irske kollega fra The New York Times, Stephen Farrell, blevet kidnappet af Taliban, da de skulle dække konsekvenserne af et Nato-angreb på to kaprede olietankvogne nær byen Kunduz i det nordlige Afghanistan. Munadi blev ramt af skud, da britisk militær gennemførte en befrielsesaktion, hvor det lykkedes at redde Farrell. Det er fortsat uopklaret, hvem der skød og dræbte 32-årige Sultan Mohammed Munadi.

Det er eksempler som disse, der øger behovet for den sikkerhedstræning, der skal ruste ikke mindst de lokale journalister til at arbejde i skudlinjen. En organisation, der arbejder med lokale medier og pressefolks sikkerhed i flere end 30 lande, er International Media Support (IMS). Organisationen, der har hovedsæde i København, blev stiftet af blandt andre Danmarks Journalistforbund i 2001 og finansieres delvist af private fonde samt de skandinaviske landes udenrigsministerier. Ifølge direktør Jesper Højberg skal der mere til end internationale resolutioner, konventioner og fordømmelser, hvis de lokale journalisters sikkerhed og ytringsfrihed skal sikres.

”Det er ikke sjovt at se på, at FN-organisationer og internationale medieorganisationer konkurrerer mere om at monitorere og rapportere overfald på journalister end at gøre noget ved det,” siger Jesper Højberg.

”Vi har alt for længe været *in the blue sky*, og jeg mener ikke, det, der foregår deroppe, er irrelevant, men det handler om at forene det internationale samfunds konventioner og forpligtelser med en praktisk erfaring.”

IMS har blandt andet udviklet et sikkerhedssystem for afghanske journalister, der i stedet for dyre sikkerhedskurser i hovedstaden er baseret på kendskab til trusselsbillederne i de enkelte provinser. Herfra rapporterer lokale sikkerhedsrepræsentanter til et centralt sikkerhedshold i Kabul, der for eksempel kan sørge for et sikkert opholdssted, hvis en journalist har brug for det i en periode. Udover journalistisk sikkerhedstræning og kontakt til lokale journalistorganisationer er det vigtigt for IMS at pleje forbindelser til politi, militær og Nato, fortæller Jesper Højberg.

”Tendensen i Afghanistan er, at militæret i højere grad end Taliban truer journalisterne,” siger han.

”Typisk har militæret tæt forbindelse til regeringsmagten. Når journalister så går ind og afdækker særligt kritiske forhold omkring korrupsion, der kan henføres til regeringen, så vil militæret typisk være den aktør, der går målrettet efter journalisterne.”

DE MANGE AKTØRER og skiftende lokale trusselsbilleder går igen fra Afghanistan til eksempelvis Irak, hvilket gør det til en forvirrende og kaotisk udfordring for journalisterne at orientere sig. IMS samarbejder blandt andet med en række irakiske redaktører for at sikre, at de ikke udsætter journalisterne for unødvendige farer. Chefredaktør Zuhair al Jezairy fra det uafhængige irakiske nyhedsbureau Aswat al-Iraq bekræfter via mail fra Irak det gode samarbejde med IMS.

”Vi arbejder sammen med seks internationale partnere, hvoraf IMS er den bedste. De arbejder i forhold til vores reelle behov,” siger Zuhair al Jezairy, der både har overlevet raketangreb på sit kontor og skudangreb, mens han befandt sig i sin have.

Livet som irakisk journalist er ifølge chefredaktøren mindre farligt i dag, end det var tilbage i det blodige år 2007, hvor Zuhair al Jezairy og Aswat al-Iraq mistede tre journalister, mens fem andre blev såret.

”Forskellen i forhold til dengang skyldes ikke kun en forbedret sikkerhed, men også ændringer i det irakiske medielandskab. Efter 2003 forsvandt 70 dagblade og ugeaviser fra et samlet antal på 168. På samme måde med antallet af journalister: I byen Mosul var der dengang 26 journalister, mens der i

dag kun er tre i arbejde – resten er slået ihjel eller rejst væk,” siger Zuhair al Jezairy.

Faldet i antallet af dræbte irakiske journalister skal med andre ord, understreger han, ikke dække over, at faren ved at udføre et stykke journalistisk arbejde i det krigshærgede land fortsat er overhængende.

”De fleste irakiske journalister bevæger sig mindre rundt end tidligere og er mere afhængige af kontakt gennem mobiltelefoner. Drab og trusler er stadig en af de største trusler mod medierne – især de uafhængige medier, der ikke har råd til at betale for sikkerhed,” siger Zuhair al Jezairy.

NETOP DIALOGEN OG SAMARBEJDET med mediernes redaktører er altafgørende, hvis sikkerhedsniveauet skal opretholdes og forbedres i krigs- og konfliktzoner, bekræfter Mogens

FAKTA OM DE FIRE FARLIGSTE LANDE FOR JOURNALISTER LIGE NU*:

Pakistan: Seks journalister er dræbt i 2010, hvilket statistisk set gør landet til det mest livsfarlige for journalister. Alle de seks dræbte er mandlige, lokale pressefolk. To af dem blev myrdet. Året forinden mistede syv journalister livet i Pakistan.

Irak: Fire journalister er dræbt i 2010. Alle fire er mænd, og i alle fire tilfælde er der tale om mord, der blev gennemført med skydevåben og i et enkelt tilfælde med en bilbombe. Et enkelt af mordene fandt sted som følge af kidnapning. Ingen af de fire pressefolks drabsmænd er fundet. Året forinden mistede ligeledes fire journalister livet i Irak.

Mexico: Tre journalister er dræbt i 2010. Alle tre er mandlige, lokale journalister, der blandt andet dækkede kriminalitet. To blev myrdet, hvoraf den ene blev kidnappet. Året forinden blev ligeledes tre journalister dræbt i Mexico.

Honduras: Tre journalister er dræbt i 2010. Alle tre mænd blev myrdet. To af de tre dækkede politik og korruption, da de blev dræbt. Ingen journalister blev dræbt året forinden.

*I statistikken tælles kun de journalister, hvis død beviseligt kan kædes sammen med deres arbejde.

Kilde: Committee to Protect Journalists, cpj.org

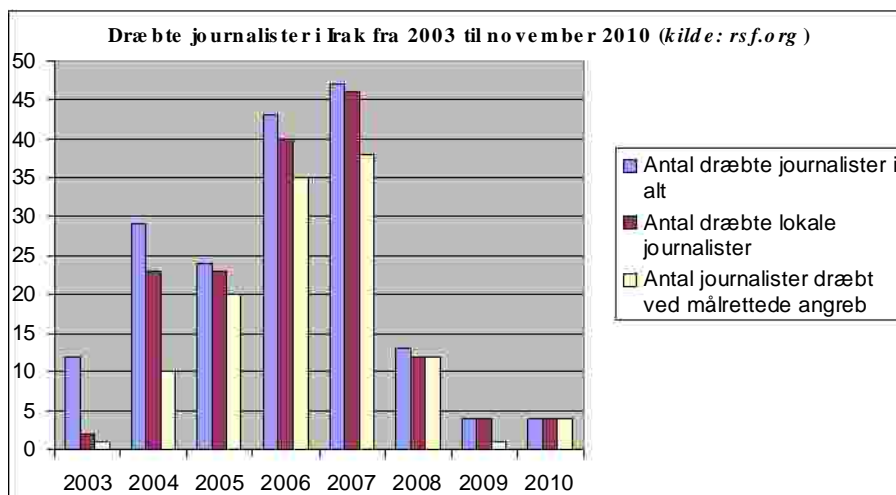
Blicher Bjerregård fra Danmarks Journalistforbund. Han erkender, at det er en del af krige og konflikters natur, at de forskellige parter med vold og magt forsøger at tage kontrollen over informationsstrømmen – og her står journalisterne udsat, hvis ikke de er ”klædt ordentligt på”.

”Jeg tror ikke, det vil ændre sig nogensinde. Det er en virkelighed, man skal ruste sig til. Men vi skal aldrig vænne os til, at hundredvis af pressefolk må lade livet,” siger han og bakkes op af Jesper Højberg fra IMS.

”Journalister er blevet et legitimt mål både i krigs- og konfliktområder, men også i områder, der er styret af organiseret kriminalitet. I Mexico for eksempel kan man som journalist ikke gå tæt på narkokriminelle uden at miste hovedet. Det er klart, at de journalister bliver et mål i sig selv, fordi de kriminelle vil styre informationsstrømmen” siger Jesper Højberg.

På trods af Genève-konventionens ord om, at journalister skal betragtes som ikke-kæmpende civile, er det ligesom for soldaterne blevet en del af hverdagen for journalister i krigs- og konfliktzoner at arbejde i skudlinjen. På samme måde har FN’s Sikkerhedsråds resolution 1738, der understreger behovet for retslige konsekvenser af at angribe pressefolk, ikke kunne forhindre, at der i mange uoplagede lande er næsten total straffrihed for drab på journalister. Mogens Blicher Bjerregård understreger vigtigheden af det konkrete arbejde, som blandt andre IMS laver og opfordrer blandt andet vestlige medier til at tage et ansvar for sikkerhedstræningen af de særligt udsatte lokale journalister.

”Hver eneste gang, der er en journalist, der går til, betyder det, at der ikke bliver gjort nok,” fastslår han.

Nye krige placerer journalisten i sigtekornet

I de såkaldte "nye krige" kæmper konfliktens parter på hver sin måde om magten over informationsstrømmen. Gensidig afhængighed mellem militær og pressen har skabt fænomenet *embedded media*, hvor pressen arbejder under soldaternes beskyttelse. Ekspert kalder praksissen "usund", og udlandsredaktør mener, at det gør journalisten til part i krigen.

"Vi lever i en æra af nye krige". Sådan sagde den britiske sociolog Frank Webster i 2003 og tilføjede, at krig i stigende grad har udviklet sig til "informationskrig". Medierne og styringen af disse er med andre ord blevet en del af den militære strategi i takt med den teknologiske udviklings svimleskridt fra 1960'erne og 1970'ernes Vietnamkrig og frem til nutidens krig i Afghanistan.

"Det betyder meget for den måde, hvorpå krige og konflikter i dag bliver bedømt og politiske beslutninger truffet, hvad der er ude i informationsmiljøet," siger ekspert i strategisk kommunikation Thomas E. Nissen fra Forsvarsakademiet.

Som eksempel fremhæver han Israels angreb på den iranskstøttede Hizbollah-milits i Libanon i sommeren 2006. Med en overlegen kampstyrke trængte den israelske hær ind i det sydlige Libanon for at befri to landsmænd, som den militante, islamistiske organisation Hizbollah havde taget til fange. Israels hær påførte Hizbollah og Libanon store tab, men magtede ikke at fravriste fjenden de to tilfangetagne kolleger og landsmænd. Hizbollah stod efterfølgende tilbage som sejrherre – blandt andet på grund af internetmedierne, der med blodige billeder havde illustreret store tab blandt civile, der var ramt af israelernes ildkraft.

"Det kan godt være, at Israel vandt rent militært, men dem, der fik lov til at sætte dagsordenen og dermed skrive historien om, hvem der vandt, var Hizbollah på grund af deres ekstremt dygtige anvendelse af medier og moderne kommunikation," siger Thomas E. Nissen, der bakkes op af lektor og ekspert i krigsjournalistik Mark Blach-Ørsten fra RUC.

"Informationsteknologien triumferede fuldstændigt over den militære strategi i Libanon," understreger han.

DET VAR BLANDT ANDET PÅ GRUND AF ERFARINGERNE FRA VIETNAM, hvor den amerikanske befolkning gennem tv-skærmen fik serveret krigens gru til aftenkaffen, at USA under Golfkrigen i 1990-91 begyndte at holde pressen i stramme tøjler under overvågning af presseofficerer. Og det var der tilsyneladende god grund til, selvom flere medier efterfølgende rasede over, at militæret indskrænkede deres arbejdsradius. En opinionsundersøgelse fra det daværende medieselskab Times Mirror viste i 1990, at 67 procent af amerikanerne fulgte begivenhederne i Golfen "meget tæt" – fortrinsvist på tv. En talsmand fra Pentagon kunne efter krigen konstatere, at medierne gav amerikanerne den bedste krigsdækning, man nogensinde havde fået.

Praksissen med at lade mediefolk indlejre i de militære styrker udviklede sig til fænomenet *embedded journalism*, som siden er blevet adopteret af andre landes militær – heriblandt

Danmarks. Med medierne inden for rækkevidde har militæret nemmere ved at styre den brusende informationsstrøm, som Israels hær ikke kunne kontrollere i Libanon i 2006. Uafhængige krigsjournalister fra vestlige medier skal i deres jagt på gode historier ikke blot forholde sig til de krigsførendes øgede mediebevidsthed, men også til egen sikkerhed i det, der således både bliver et modsætnings- og afhængighedsforhold til militæret. Ekspert er enige om, at "nye krige" som dem i Afghanistan og Irak udgør en hidtil uset sikkerhedsrisiko for pressefolkene.

"Det er åbenlyst blevet farligere at være journalist. Der er ikke den samme respekt om journalisternes ret til at være på slagmarken, som der tidligere var i for eksempel Vietnamkrigen," siger Mark Blach-Ørsten.

Han bakkes op af Jette Elbæk Maressa, der de seneste fire år har været udlandsredaktør på Jyllands-Posten, og som fra 1. januar 2011 bliver international korrespondent på avisen.

"For de gamle krigskorrespondenter, Jan Stage-generationen, var det at dække en krig lig med at kunne få lov til at gå på begge sider af fronten. Hvis du virkelig skilte dig ud fra mængden og viste, at du var journalist, så var det et fortrin i sig selv. Du signalerede, at du var der som reporter og skulle dække krigen. Sådan er det ikke længere," siger Jette Elbæk Maressa.

DE NYE KRIGE er således ikke blot kendetegnet ved informationskontrol, men også ved manglen på en klart defineret fjende og en klart defineret frontlinje.

"Fronten kan gå mange forskellige steder i en landsby. Det gør journalisterne mere udsatte," siger Jette Elbæk Maressa.

Man taler om asymmetrisk krigsførelse, hvilket dækker over, at den ene part i form af eksempelvis Taliban i Afghanistan og al-Qaida i Irak kæmper mod en teknologisk åbenlyst overlegen militærmagt i form af de vestlige landes koalitionsstyrker. Ifølge Jette Elbæk Maressa er vestlige journalister på grund af samarbejdet med militæret i højere grad end tidligere blevet et legitimt mål for de ovennævnte grupper.

"Når du tager ud som *embedded* med dine egne soldater, så bliver du et eller andet sted også part i konflikten. Arbejdsbetingelserne er blevet så meget vanskeligere. Journalisterne i Afghanistan og Irak repræsenterer Vesten i sig selv. Vesten skal man ramme, og derfor skal man også ramme og kidnappe journalisterne. Det er en meget tydelig tendens," siger hun.

At journalister fra vestlige medier lever livet farligt i en krig som den i Afghanistan, blev illustreret den 19. november 2001, da en fotograf og en kameramand fra det britiske nyhedsbureau Reuters samt to korrespondenter fra henholdsvis Spanien og Italien blev trukket ud af deres bil øst for hovedstaden Kabul. Overfaldsmændene henrettede efterfølgende de fire journalister med Kalasjnikov-rifler, mens de dræbtes chauffør og tolk fik lov til at flygte og berette om episoden til alverdens medier.

NÅR JOURNALISTER LADER SIG EMBEDDE, kan det, som Thomas E. Nissen fra Forsvarsakademiet forklarer, foregå på initiativ fra militæret, der inviterer medierne med på arrangerede pressture i et missionsområde i eksempelvis Afghanistan – ofte i forbindelse med ministerbesøg. Det kan dog også være medierne selv, der henvender sig, som da Jyllands-Posten lod sig *embedde* med amerikanske soldater i Irak i forbindelse med den amerikanske valgkamp. I begge tilfælde underskriver parterne en kontrakt.

Den eneste begrænsende faktor for journalisterne i en sådan kontrakt er ifølge Thomas E. Nissen journalistens egen sikkerhed samt operationssikkerheden. Det vil sige, at militæret forbeholder sig ret til at censurere artikler om forestående operationer eller andet, der kan bringe soldaternes ve og vel i fare. Lektor Mark Blach-Ørsten afviser, at man som *embedded* journalist under sådanne forhold kan formidle et troværdigt billede af krigen videre til befolkningen.

”Det handler for militæret om at give journalisterne en masse historier, så medierne har noget at trykke, samtidig med at man i militæret sørger for, at de ikke skriver de historier, man ikke er interesseret i,” siger han og bruger de danske journalisters dækning af krigen i Afghanistan som eksempel på konsekvenserne af *embedded journalism*.

Ifølge Mark Blach-Ørsten var det først billederne i Janus Metz’ dokumentarfilm *Armadillo*, der gav danskerne et nogenlunde realistisk billede af krigen i Afghanistan – otte år efter, at Danmark var gået ind i krigen.

”MEDIERNE BLIVER MINDRE TILBØJELIGE til at kritisere militæret – blandt andet fordi, det er militæret, der passer på dem, og fordi journalisterne skal derned gentagne gange. Der opstår et usundt afhængighedsforhold mellem militæret og journalisterne,” siger Mark Blach-Ørsten.

Jette Elbæk Maressa mener imidlertid at man som *embedded* journalist udøver kildekritik, når militærpersoner udtaler sig. Hun kalder problemstillingen ”lidt fortænkt”.

”Hvis du er ude med soldaterne, så vil du, ligesom når du er ude og lave almindelige reportager, høre nogle ting, og så kan det være, at du først skriver artiklen, når du kommer hjem og har fået snakket med andre kilder. Det hele behøver ikke at foregå ude i marken,” siger hun.

Med sine 18 års erfaring fra Forsvaret er Thomas E. Nissen klar over, at der udover de formelle begrænsninger på *embedded* journalister findes psykologiske faktorer, der hjulpet på vej af krigens stress får nogle journalister til at føle tilhørsforhold til og indgå i gruppesammenhold med soldaterne.

”Man kan godt sige, at det er kritisabelt, når man begynder at føle tilhørsforhold, og det smitter af på ens reportager. Omvendt når man betragter den måde, moderne krige kører på, specielt i de nuværende konflikter i Afghanistan og Irak, så er det ekstremt svært for journalisterne at gebærde sig på egen hånd. Det er derfor, man bruger så mange lokale stringere og freelancere, der kan bevæge sig frit omkring, hvor vestlige journalister ikke kan,” siger Thomas E. Nissen.

Men når de selvsamme lokale bliver angrebet og dræbt i et så voldsomt antal, som man har set det i eksempelvis Irak, så betyder det, at de informationer, vi som medieforbrugere får, er dårlige, mener Mark Blach-Ørsten.

”De lokale bruges til at skaffe kilder, netværk og til at kunne bevæge sig sikkert rundt. De bruges selvfølgelig også til at gå de steder, hvor vestlige journalister ikke kan gå. Til en vis grad er de spydspidsen af noget af journalistikken,” siger han.

Magtesløse journalister i magisk boble

Illusionen om usårlighed er udbredt blandt krigsjournalister, lyder det fra to chefpsykologer, der hjælper pressefolk med psykiske problemer. For psykologen og journalisten gælder det om at konfrontere følelsen af magtesløshed for at undgå, at det psykologiske pres fra krigszoner udvikler sig til den alvorlige psykiske lidelse posttraumatisk stressyndrom (PTSD).

"Indtil du bliver ramt, er du udødelig." Citatet er den prisvindende sydafrikanske fotojournalist Greg Marinovichs og stammer fra den canadiske psykiatriprofessor Anthony Feinsteins bog *Journalists under fire*, der beskriver de psykologiske risici ved at arbejde som journalist i krigs- og konfliktzoner. Marinovich fortæller, hvordan han som journalist lever i en "magisk boble", der forhindrer al snak om risikoen for at dø i at trænge ind til ham.

"Det er meget, meget få, der tænker tanken til ende: At det kan blive mig denne gang. Det ligger dybt i den menneskelige natur at være i stand til at fortrænge det," siger chefpsykolog Anders Korsgaard Christensen, der er chefpsykolog ved Krisepsykologisk Enhed på Rigshospitalet.

Han har mange års erfaring fra sit arbejde med både journalister og soldater, der har brug for psykologhjælp til at bearbejde kriges voldsomme og potentielt traumatiserende indtryk. I værste fald kan det udløse diagnosen posttraumatisk stressyndrom at være i livsfare eller være vidne til andre menneskers død og lemlæstelse. Blandt de primære symptomer på PTSD er mareridt, søvnløshed, manglende koncentrationsevne samt manglende lyst til at møde andre mennesker.

Hos Falck Healthcare, der har flere store bladhuse som kunder, bekræfter chefpsykolog Rikke Høgsted illusionen om usårlighed. Fra sine år på Institut for Militærpsykologi ved Forsvaret oplevede hun blandt andet, hvordan soldaterne bevidst gemmer risikobevidstheden væk for at kunne agere i et fjendtligt og ofte livsfarligt miljø.

RIKKE HØGSTED UNDERSTREGER, at journalister er mere udsatte for at opleve sig mere magtesløse end den trænede soldat, der har mulighed for at skyde igen, hvis han eller hun bliver angrebet af fjender. Med magtesløsheden øges risikoen for at blive traumatiseret.

"Trusler på eget liv og sikkerhed vil, når alt kommer til alt, for langt de fleste udgøre en større risiko for traumatisering end det at bevidne andres lidelser. Det er graden af oplevet afmagt i situationen, som er afgørende for, hvor traumatiserede vi bliver. Jo mere afmægtige vi er, og jo større mangel på kontrol vi har i situationen, des større er risikoen," siger Rikke Høgsted.

Inden journalisten tager af sted til et område i verden, hvor der hersker død og ødelæggelse, bør vedkommende derfor blive bevidst om sine personlige handlemuligheder. En ting er at identificere potentielt farlige situationer, før de sker og derefter søge tilflugt et sted, hvor faren er mindre overhængende. Noget andet er det, Rikke Høgsted kalder "de usynlige handlemuligheder", såsom for eksempel evnen til undgå panik ved at kontrollere vejtrækningen.

I det hele taget kan det trænede psykologøje udpege det såkaldte "aktørperspektiv" i menneskelige handlinger i situationer, der for udenforstående virker blottet for aktivitet. Dette var tilfældet, da Rikke Høgsted sad over for en traumatiseret kvindelig journalist. Klienten var plaget af

skyld og følte, at hun havde handlet kujonagtigt ved ikke at gribe ind i forbindelse med en alvorlig voldsepisode i udlandet. Gradvist lykkedes det Rikke Høgsted sammen med journalisten at finde de umiddelbart usynlige handlinger. Det viste sig, at journalisten, mens offeret var ved at få tæsk, havde evnet at tøjle sine følelser og dermed undgået at gå i panik. Ved at rømme sig, sparke til visne blade på jorden og opnå øjenkontakt til offeret havde hun samtidig ladet vedkommende vide, at der var nogen, som bevidnede overfaldet.

DEN SVÆRE BALANCE for en journalist, der er vidne til vold, lemlæstelse og død, er at bevare overblikket og undgå panikken, samtidig med at jobbet ofte kræver, at man registrerer modbydelighederne, samler informationer og lagrer dem i hukommelsen til videreformidling.

”Jo mere meningsløst det, man oplever, er, des større indtryk gør det. Hvis det ikke længere påvirker én, står man ikke alene i risiko for at miste motivationen og arbejdsmoralen, men man mister også den kontakt med omverdenen og den sensitivitet, som er grundlaget for både godt soldaterarbejde og god journalistik”, siger Rikke Høgsted.

Sammen med sin kollega fra Rigshospitalet er hun med til at punktere myten om, at man allerede hjemme på redaktionen kan udpege de medarbejdere, der vil kunne modstå krigens ekstreme stress.

”Alle har en grænse for, hvad de kan tåle, og vi kan absolut ikke på forhånd vide, hvem der kan tåle hvad,” siger Anders Korsgaard Christensen.

Rikke Høgsted afviser med afsæt i forskningen på området ligeledes al snak om immunitet.

”Det er bare et spørgsmål om at øge varigheden og intensiteten af den traumeudløsende hændelse, så vil enhver bryde sammen.”

PSYKIATRIPROFESSOR ANTHONY FEINSTEIN 10 år gamle undersøgelse blandt 140 krigsjournalister viste, at 29 procent opfyldte kriterierne for at kunne blive diagnosticeret med lidelsen posttraumatisk stresssyndrom eller PTSD, som den også kaldes. Til sammenligning ligger andelen i hele befolkningen på cirka fem procent.

Blandt hovedparten, der ikke led af PTSD, kunne Feinstein desuden observere isolerede symptomer. Eksempelvis mødte han en journalist, der efter sin hjemkomst fra Bosnien blev ramt af nervøsitet, når han gik på græsset i Londons parker. I Bosnien havde han lært sig selv at undgå græs på grund af frygten for landminer.

Rikke Høgsted mener, at det gennem psykologisk og sikkerhedsmæssig forberedelse samt løbende bearbejdning af ens stærke og måske grusomme oplevelser er muligt at opbygge en vis modstandskraft mod ydre påvirkninger, uden at det behøver at gå ud over evnen til at fungere som professionel journalist i krigen.

”Hvis modstandskraften modsat er opnået gennem distancerende strategier som for eksempel at trække sig følelsesmæssigt væk fra det, der sker, og dermed blive en tykhudet, nøgtern iagttagere, så vil det betyde dårligt journalistisk arbejde,” fastslår hun.

”På det punkt er journalisten og psykologen i samme båd. Vi har vores sanseapparat at registrere med og handle i forlængelse af.”

”Jeg bliver temmelig vred, hvis ingen passer på min ryg, når jeg fotograferer”

Journalist Eva Plesner og hendes mand, fotografen Flemming Weiss Andersen, har oplevet volden i Irak på tættest hold og været søvnløse af frygt på et hotel i Mogadishu. Deres ambition er at punktere myter og fordomme om ”det fremmede”, og de finder *embeddede* journalisters afhængighed af militæret ”dybt problematisk”.

Flemming Weiss Andersen stod side om side med sin svensk-britiske freelancekollega Martin Adler på Tribunka Square i Somalias borgerkrigshærgede hovedstad, Mogadishu. Det var den 23. juni 2006. Rådet af Islamiske Domstole, der få uger forinden havde taget kontrol over byen, havde arrangeret en demonstration imod det, man frygtede, var en nært forestående amerikanskstøttet invasion fra dødsfjenden Etiopien. Pludselig lød et skud affyret bagfra på nært hold. De to fotografer nåede kun at kigge på hinanden, inden 47-årige Martin Adler faldt død om på jorden. Den ukendte drabsmand havde held til at forsvinde blandt de tusindvis af demonstrerende, og ingen er siden stillet til ansvar for mordet, der trækker sine spor frem til nutiden.

”Det er nærmest blevet en mani for mig. Jeg bliver temmelig vred, hvis ingen passer på min ryg, mens jeg fotograferer,” siger Flemming Weiss Andersen fire år efter drabet på sin kollega.

”Man er fuldstændig sårbar og har ingen mulighed for at se, hvad der foregår bag én. Det var det, der skete med Martin. Der var ikke nogen, der tænkte på det.”

Natten, der fulgte, var i følge Flemming Weiss Andersens kone, rejseledsagerske og professionelle samarbejdspartner, Eva Plesner, angstfremkaldende på grund af den åbenlyse magtesløshed på det ubeskyttede hotel i Mogadishu.

”Vi gik rundt på hotellet og ledte efter gemmesteder – blandt andet oppe på loftet. Vi lukkede ikke et øje den nat. Man har det forfærdeligt dårligt og er simpelthen hunderæd for sit liv,” siger hun.

De bange anelser viste sig overflødige. Der kom ingen med ondt i sinde, og alt, bortset fra de to danskere, var roligt den nat på hotellet i Somalias hovedstad.

ET PAR MÅNEDER FØR REJSEN TIL DET ØSTAFRIKANSKE LAND havde 49-årige Eva Plesner og 59-årige Flemming Weiss Andersen banket teltpælene i egyptisk jord. Hovedstaden Cairo danner den dag i dag rammerne om parrets hverdag og deres fælles medieproduktionsselskab *Grif Stories*. Mens Flemming Weiss Andersen har en fortid som dramatiker og sceneinstruktør i teaterverdenen, har den tidligere Jyllands-Posten-journalist Eva

Plesner i sin foreløbige karriere dækket krige og konflikter i blandt andet Congo, Afghanistan, Libanon, Gaza og Irak. Det var parrets anden rejse til netop Irak, der i 2005 førte til fødslen af det fælles freelancemediefirma og senere hen reportagebogen *Rejse i Rød Zone*. Da alle danske medier var rejst hjem, skrev Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen om livet blandt irakerne uden for Bagdads såkaldt "Grønne Zone" efter foråret 2005, hvor landet afholdt sit første demokratiske valg oven på knap et kvart århundredes diktatur under Saddam Hussein. Samtidig eksploderede Irak i et regulært kaos af sekterisk og religiøs vold, der gjorde livet farligt både for journalister og civile irakere.

"Jeg syntes, det var vigtigt, at der var nogen, der ville fortælle om, hvad der skete i Irak – og uden at være embedded med det danske forsvar. Altså nogen, der ville tage ud og snakke med irakerne for at få deres version af, hvad der foregik," fortæller Eva Plesner, der i 2008 modtog den journalistiske hæder Laust Jensen-Prisen – ikke mindst for sit og Flemming Weiss Andersens arbejde i Irak.

"På det personlige plan er jeg drevet af noget så banalt som eventyrlyst. Det er en gave at møde de mennesker, der i de mest forfærdelige situationer har en styrke, som er så enorm, at man bliver inspireret."

I Irak kom deres fælles lyst til at "punktere myter og fordomme om det fremmede" til udtryk. Ikke kun andres, men også deres egne forestillinger om, hvad der er godt og ondt, måtte hellere end gerne tildeles en syngende journalistisk lussing fra marken i Irak, hvor shiamuslimer, sunnimuslimer, kurdere, koalitionsoldater og irakiske specialstyrker var med til at gøre nemme konklusioner ubrugelige.

"Vi har fra starten haft et identifikationsmål, som handler om at gå imod den angst for det fremmede, som er så udbredt," siger Eva Plesner.

"Det lyder frygteligt banalt, men forsøget på at skabe identifikation på tværs af lande og kulturer er en vigtig bevæggrund for os."

SOM JOURNALIST UDEN MILITÆR BESKYTTELSE lever man livet farligt i krigsplagede lande som Afghanistan og Irak, hvor truslen om pludselig død ikke nødvendigvis er iført soldateruniform. Kidnapninger og drab er en del af den brutale virkelighed, der herskede i slutningen af 2005 uden for den Grønne Zone i Bagdad, hvor militærfolk, den irakiske regering og Det Internationale Pressecenter befandt sig.

Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen befandt sig på bagsædet af en sølvgrå BMW med deres betroede lokale chauffør og fixer Uday bag rattet samt tolken Firas på passagersædet, da en stor firhjulstrækker med tonede ruder indledte en biljagt gennem Bagdads myldretidstrafik. Med zigzag-kørsel og en fart, der til tider nåede op over de 100 kilometer i timen, lykkedes det til sidst

den ekvilibristiske chauffør at kaste BMW'en to vejbaner til siden og efterlade de uidentificerede forfølgere bag sig i det seksbanede trafikhelvede.

"De ville os det ikke godt, det er stensikkert. De ville kidnappe os, og hvis Uday ikke var undsluppet, så havde de taget os. Om de havde solgt os for løsepenge, eller nogen havde valgt at lave en video, hvor vi ville få halsen skåret over, er ikke til at vide," funderer Eva Plesner.

Af og til kommer faren dog snigende på mindre dramatisk vis end i form af en aggressivt kørende firhjulstrækker. En dag, hvor Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen var ved at gennemføre et interview, blev Uday tilbudt et ukendt antal dollar, hvis han indvilligede i efterfølgende at køre de to nysgerrige udlændinge hen om et hjørne, hvor kidnappere ventede på dem.

Eksempler som disse viser med al tydelighed, at en eller anden form for forholdsregler er nødvendige, når man arbejder som journalist i en konfliktzone. Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen prøvede i Irak at lade sig *embedde* med henholdsvis amerikanerne og de irakiske sikkerhedsstyrker, og der kan være steder og situationer, hvor det er for farligt at opholde sig som ubeskyttet journalist. Men ægte- og makkerparret er enige om, at man på længere sigt gør journalistikken en bjørnetjeneste ved at gå i lag med militæret.

"Hver gang du snakker med en iraker, står der 10 amerikanske soldater omkring dig. Det påvirker naturligvis svarerne i ekstrem høj grad. Man skal ikke bilde sig ind, at man kan lave historier om de lokale ved at være *embedded*," konstaterer Eva Plesner.

"Når man er sammen med militæret er det som et skjold omkring én," siger Flemming Weiss Andersen, der kalder *embedded journalism* "dybt problematisk".

"Hvis journalister i for høj vis sig sammen med militæret i disse områder, så bliver vi identificeret med regeringen og det militær, der tilhører vores land."

OPBYGNING AF NETVÆRK OG ERFARING har i manglen af beskyttende militær og forberedende sikkerhedskurser været essentielle faktorer for Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen, der indrømmer, at han var "hunderød" inden deres første fælles rejse til Irak i 2003. Efterhånden som månederne gik, fik de dog etableret lokale kontakter, som de nærede tillid til. Samtidig blev fingerspidsfornemmelsen for farlige situationer og diverse praktiske forholdsregler en del af den journalistiske arbejdsproces. Risikoen for, at nyheden om to vestlige pressefolks tilstedeværelse blev opsnapet af de forkerte, gjorde eksempelvis, at de i forbindelse med interviews ikke opholdt sig mere end 30-45 minutter det samme sted. "Noget sludder," kalder Flemming Weiss Andersen påstanden om, at der hersker en tro på egen usårlighed blandt krigsjournalister.

"Jeg mener, at vi hele tiden er risikobevidste. Men dermed at sige, at man i detaljer udmaler sig,

hvordan man ligger i en blodig pøl, er der selvfølgelig et stykke vej,” siger han.

”Jeg tror ikke, der er et øjeblik i Irak, hvor man ikke tænker over risikoen. Når vi går over en gade, så tænker jeg, at hvis der kommer en med et Kalasjnikovgevær, så skubber jeg Eva den vej, og lægger mig selv dér.”

I november 2005 sprang en bombe i nærheden af det hotel, Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen boede på i al-Hamra-komplekset tæt på Den Grønne Zone i Bagdads centrum. Eksplosionen blæste vinduet ind over sengene i værelset.

”Typisk er det sådan, at én bombe først sprænger vej ind til det sted, de i virkeligheden vil bombe. Når den første bombe er sprunget, skal man vide, at der kommer en til om et øjeblik,” siger Eva Plesner og husker, hvordan hendes mand fik placeret dem i et hjørne af rummet for at opnå bedst mulig beskyttelse mod glasskår og andre flyvende genstande.

Ganske rigtigt. Kort efter detonerede hovedsprængladningen, som den fundamentalistiske oprørsgruppe al-Qaida i Irak havde tiltænkt hotel-komplekset med de mange vestlige journalister. I stedet for eksploderede ladningen midt i et beboelseskvarter, da selvmordsbombernes varevogn satte sig fast i det krater, som deres kollega øjeblikke forinden havde sprængt i jorden.

FEM ÅR EFTER DE DRAMATISKE BEGIVENHEDER I BAGDAD sidder Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen hjemme i Cairo og reflekterer over det erhverv, der har bragt dem til konfliktzoner, som de fleste danskere kun ser og hører om i medierne. Hvor de befinder sig om et par år, er ikke til at sige. At en del af ”charmen” ligger i uforudsigeligheden, er de enige om – ligesom de er enige om, at det er et job for to.

”Jeg dækkede tsunamien for Jyllands-Posten. Det var før, Flemming og jeg begyndte at rejse sammen. Det var forfærdeligt, da jeg kom hjem, at han ikke havde oplevet det samme. Det var simpelthen så hæsligt og voldsomt, at det havde betydet meget for mig, hvis vi havde haft den oplevelse sammen,” husker Eva Plesner.

”Jeg ville ikke gøre det her alene. Under ingen omstændigheder,” siger Flemming Weiss Andersen og fortæller, hvordan hans tanker igen og igen er kredset om den episode i Mogadishu, der kostede fotografkollega Martin Adler livet.

Til begravelsen faldt Flemming Weiss Andersen i snak med en engelsk psykolog, der mente, at alle, der oplever en stor ulykke, skal gennem en række naturlige processer.

”Han overbeviste mig om, at så længe man er i stand til at fungere godt i sin dagligdag, så er det bedst at bearbejde den slags ved at snakke om det normalt i stedet for at professionalisere det. Det var hans synspunkt, og det kunne jeg godt lide. Det passer godt til mit temperament.”

Summary in English

The purpose of the present project is to describe, explain and put into perspective the increasing danger under which today's war journalists perform their assignments. The basis of the project is the alarming death toll of the media during the war in Iraq. In September 2010 the number of dead journalists and media workers rounded 230 according to the international organisation Reporters Without Borders. This number made the war in Iraq the deadliest conflict for media since World War II – even more than during the 20 years of the Vietnam War. In line with Iraq other countries of war and conflict such as Afghanistan, Pakistan, Mexico, Somalia and the Philippines these years around the millennium are contributing heavily to the statistics of killed, murdered and threatened journalists.

The local journalist, stringer, fixer or freelancer is by far those who have to deal with the greatest deal of risk covering not only war and conflict but also crime and corruption in the respective hot spots. Killing local journalists also means cutting off an important supply of information and eye witness reports to the western media and furthermore minimizing the fundament of democratic debate on topics such as the engagement in wars on the other side of the planet. Therefore organisations like International Media Support (IMS) work with the safety and security training of local journalists in more than 30 countries including Iraq and Afghanistan. Executive director of IMS and the president of the Danish Union of Journalists stress the importance of working with the local editors plus getting “down and dirty” instead of believing in international sanctions and conventions as sufficient means to safe the life of war journalists.

One of the main factors behind the deadly hazards of the modern day war journalist is the fact that the so called “new wars” of the last two decades present an increasing awareness of the power of media amongst the combatants. One of the ways that western military control the information is by *embedding* the media while providing both security and sources to the media. Critics claim that objectivity gets impossible for the embedded journalist who at the same time is making himself a coveted target “representing the western military”. In *asymmetric wars* like those of Iraq and Afghanistan frontlines get blurred and combatants like the Taliban or al-Qaida often difficult to distinguish from civilians making the task even mores dangerous for the journalists.

According to Danish chief psychologists who work with traumatized journalists returning from zones of dead and terror the illusion of invulnerability is prevalent. A defence mechanism like that though can't dodge bullets and bombs of real war. Combined with the journalistic obligation of confronting massacres, dismembered bodies, personal tragedy and grief war journalists are in a notable risk of getting diagnose with post-traumatic stress disorder (PTSD).

Compared to soldiers journalists are not capable of defending themselves in a life threatening situation and the feeling of powerlessness is somehow significant concerning the level of war trauma. The “power of powerlessness” is confirmed by a Danish photographer and war journalist who witnessed the murder of a colleague in Somalia. Having worked alone as well as *embedded* in Iraq they show opposite to what the psychologists claim a great deal of awareness of their own vulnerability – a vulnerability exposed both by a near by kidnapping and suicide bombing in Baghdad as well as the gunman killing their colleague in Somalia.

Analyserende rapport

Indledning og problemformulering

Idéen til temaet *Journalister i sigtekornet* opstod, da jeg i rapporten fra Reporters Without Borders (RSF) læste om de historisk høje tabstal blandt journalister og mediefolk i Irak.¹ Angrebene omfang var nyt for mig, og jeg vurderede, at der ikke kun var tale om en journalistfaglig, men også samfundsmæssig problemstilling, der rummede muligheder for aktualisering, perspektivering og interessante sidevinkler. Ydermere er det et emne, der har en åbenlys væsentlighed for den danske læser og journalist i kraft af vores demokratiske valgte politikeres beslutning om at engagere sig i en krig, som skulle vise sig at koste dyrt for det, nogen omtaler som den fjerde statsmagt: De medier, der leverer informationer til befolkningen og er med til at sætte dagsordenen for den demokratiske og politiske debat.² Det seneste årtis tendens til øget brug af vold og trusler over for journalister i krigs- og konfliktområder vanskeliggør sammen med de militære parter tiltagende fokusering på informationsstyring mediernes opgave, der går ud på at give borgerne uafhængige oplysninger om krige og deres konsekvenser. Jeg mener, at denne problemstilling har en høj grad af relevans for danske journalister, politikere og for befolkningen generelt – selvom udenrigsjournalistikken, som krigsjournalistik udgør en betragtelig del af, gennem en længere årrække har kæmpet en vanskelig kamp for sin berettigelse i landets aviser.³

Formålet med mit projekt, "Journalister i sigtekornet", er i en række artikler at beskrive et væsentligt samfundsmæssigt problem, der både udgør en direkte trussel mod krigsjournalisten samt en indirekte trussel mod folks adgang til uafhængig information om krigen og dens konsekvenser og dermed også en trussel mod den demokratiske debat.

Jeg vil blandt andet vise, hvad der får journalister til at risikere deres liv for deres historier, og hvilke personlige og professionelle konsekvenser dette valg fører med sig. Hvordan har det at arbejde som journalist i krigs- og konfliktzoner ændret sig i forhold til tidligere, og hvad byder fremtiden de journalister, der bærer den professionelle pligt at skulle arbejde uafhængigt mellem to eller flere stridende parter for at oplyse og informere læsere, lyttere og seere?

---

¹ Reporters Without Borders, *The Iraq War: A heavy death toll for the media*, 7. September 2010

² Kristensen og Ørsten, 2006, s. 23 og 32 / Tuchmann, 1978, s. 2

³ Andersen, *Udlands-stoffet faldt med muren*, 13. oktober 1999

Vinkling og teoretiske rammer

I forbindelse med min research viste det sig, at de flere end 230 dræbte journalister og mediefolk i Irak blot er toppen af det isbjerg, der illustrerer en global tendens, hvad angår drab på og trusler mod journalister. Tallene og statistikerne danner grundlaget for den første artikels vinkling på sikkerhedsaspektet, mens den følgende artikel tager afsæt i krigsjournalisternes status og arbejdsforhold set i en historisk kontekst - herunder de militære parters fokusering på informationsstyring og det kontroversielle fænomenet *embedded media*. Den tredje artikel beskæftiger sig med de psykologiske konsekvenser, som en del af journalisterne oplever efter at have opholdt sig i krigszoner. Fjerde artikel runder temaet af med en personlig fortælling om to danskere, en journalist og en fotograf, der har arbejdet i krigshærgede og berygtede lande som Somalia og Irak - både på egen hånd og *embedded* med militæret.

Artikel 1: *Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed*

Gennem de seneste år er det ifølge RSF, Unesco og Danmarks Journalistforbund i stigende grad blevet en livsfarlig affære at kaste sig ud i journalistisk arbejde i verdens brændpunkter – ikke mindst for de lokale, der udgør langt størstedelen af dræbte journalister, og som også må leve med sikkerhedstruslen, når de udenlandske journalister rejser hjem eller videre i verden. Dette er udgangspunktet for projektets første artikel, *Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed*, som jeg har valgt at vinkle på det konkrete arbejde, der bliver gjort for at knække de enkelte landes opadgående kurver over journalistdrab, hvad enten disse drab er målrettede mord eller resultatet af krige og konflikters tragiske vilkårligheder.

De to eksempler på journalistdrab, som jeg indleder henholdsvis første og andet afsnit af artiklen med, skal ses som et virkemiddel, eller journalistisk greb om man vil, der har til formål at ”indfange” og engagere læseren, men i høj grad også som en rekonstruktion af den virkelighed af kød og blod, som ligger bag de kolde tal. Det var desuden en central pointe i mit arbejde med denne artikel, at indholdet ikke blot skulle afspejle de dystre statistikker, men også præsentere løsningsmodeller og et mere eller mindre begrundet håb om, at den negative udvikling kan vendes, hvis nationale og internationale aktører tager større ansvar. I sidste afsnit af artiklen har jeg valgt at strejfe en af de pointer, der uddybes i projektets næste artikel, *Nye krige placerer journalisten i sigtekornet*: At nutidens journalister med IMS’ administrerende direktør Jesper Højbjergs ord ”er blevet et legitimt mål både i krigs- og konfliktområder”.

Artikel 2: Nye krige placerer journalisten i sigtekornet

Rubrikken i artikel nummer to skal ligesom projektets titel både forstås helt konkret, eftersom krigsjournalisten anno 2010 ikke længere er "fredet" som direkte mål for de krigsførendes geværskud, men også i den betydning, at krigens parter siden Golfkrigen i begyndelsen af 90'erne i højere og højere grad har indset, at journalister og medier kan benyttes som midler til at vinde krige. Golfkrigen blev af en amerikansk journalist beskrevet som "den første postmoderne krig ... omhyggeligt instrueret samt, først og fremmest, produceret til den bedste sendetid", mens en tidligere informationschef for Reagan i lyset af manglen på kritisk journalistik kunne konstatere, at pressen havde fået "et stort blåt øje".⁴ Den amerikanske hærs rigide pressehåndtering i forbindelse med Golfkrigen skal ses i en historisk kontekst. Nederlaget til USA i Vietnam-krigen (1955-75) er af det amerikanske militær blevet tilskrevet de kritiske medier, der skabte en bølge af folkelig krigsmodstand. Forskere har dog påpeget, at den kritiske presse snarere var del af et generelt skifte i "den folkelige og politiske opinion".⁵ 58.000 dræbte amerikanske soldater var med til at skabe det såkaldte Vietnam-syndrom, der i tiden op til Golfkrigen kom til udtryk i massiv pessimisme og krigsmodstand i massemedierne, men som en tilfreds præsident Bush kunne erklære "for evigt begravet i ørkensandet" på grund af de historisk lave amerikanske tabstal i forbindelse med befrielsen af Kuwait i 1991.⁶

Det amerikanske pressekorps vrede over at få militærets hårde rammer presset ned over sig var ikke desto mindre massiv efter Golfkrigen, og siden dengang har de militære parter raffineret deres informationsstyring, eller propaganda om man vil, ved blandt andet at lade pressen komme tæt på krigshandlingerne - indlejret med militæret som *embedded media*.⁷ Som jeg beskriver i min artikel, er der imidlertid et for medierne uheldigt paradoks i denne praksis, eftersom det at optræde frivilligt under soldaters beskyttelse tilsyneladende både er med til at sætte en skydeskive i panden på journalisten og gøre vedkommendes journalistik mere afhængig af militære kilder og dermed mindre neutral og mindre tilbøjelig til at se på militæret og dets kilder med kritiske øjne.⁸ At rende rundt på egen hånd som repræsentant for de vestlige medier uden direkte militær beskyttelse i Bagdad var det de færreste danske journalister, der begav sig ud i.⁹ Alternativet er at sætte sin lid til de informationer, som lokale stringere kan skaffe, men den eskalerende dødelighed blandt denne

⁴ Dragsdahl, 1991, s. 32-33 og 46

⁵ Kristensen & Ørsten, 2006, s. 14

⁶ Dragsdahl, 1991, s. 32 og Husted: *USA er klar til ligposerne*, 2. april 2003

⁷ Kristensen & Ørsten, 2006, s. 51

⁸ Nord & Strömbäck, 2006, s. 87

⁹ Kristensen & Ørsten, 2006, s. 157

gruppe gør ikke ligefrem situationen nemmere. Disse forhold skal forstås i en sammenhæng præget af de seneste årtiers medieteknologiske udvikling, der har været med til at skabe en konstant snurrende nyhedsstrøm på nettet og i tv – herhjemme repræsenteret af TV 2 News, der blev skabt efter CNN's amerikanske forbillede i december 2006. For at udfylde "nyhedshullet" i maven på befolkningen er journalisterne ikke længere kun under pres lige op til deadline, men 24 timer i døgnet – og hvis ikke de får historien, så er der sikkert en konkurrent, som løber med den. Det er i denne kontekst, militærfolk tilbyder sig selv som informations- og nyhedskilder.

Spørgsmålet er, hvorvidt medierne gør sig selv en bjørnetjeneste ved at tage imod de informationer, som militærets kommunikations- og medieeksperter tilbyder dem. Ifølge de to forskere Lars W. Nord og Jesper Strömbäck, der blandt andet har undersøgt og analyseret de svenske mediers dækning af krigen i Afghanistan og Irak, kan den øgede mængde information om en international konflikt paradoksalt nok føre til mindre reel viden hos borgerne. Tvivlsomme spekulationer om krigens gang kombineret med manglende kildekritik gør det mindre sandsynligt, at den enkelte borger og vælger danner sig sine egne velfunderede holdninger, hvilket i sidste ende risikerer at have en negativ effekt på demokratiet, lyder det fra forskerne.¹⁰ Den moderne asymmetriske krig, som nævnes i min artikel, afspejler sig ifølge Nord og Strömbäck i journalistikken, der ligeledes bliver asymmetrisk i sit valg af kilder. De hyppigt brugte militære og politiske kilder propagerer i medierne *før* krigen for at forberede og mobilisere, *under* krigen for at vildlede og opmuntre samt *efter* krigen for at retfærdiggøre og skrive historie.¹¹ Herhjemme bekræfter en lignende undersøgelse foretaget af Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten (identisk med kilden Mark Blach-Ørsten), at de "usikre og farvede informationsstrømme", der i særlig grad florerer i dækningen af krige og konflikter, er med til at forstærke den tendens, som i takt med den øgede konkurrence nyhedsmedierne imellem giver journalistikken en "analytisk, kontekstualiserende, forklarende og måske ligefrem spekulerende dimension".¹² De understreger imidlertid den demokratisk fordelagtige tendens blandt de danske medier til at reflektere over "deres egen rolle i konstruktionen af nyheder – og af virkeligheden", hvilket, som de skriver, ikke ligefrem skaber overskrifter, men i bedste fald gør modtagerne mere kritiske i forhold til krigsnyhederne. Ikke desto mindre konkluderes det, at de danske medier efter invasionen af Irak i 2003 ikke formåede at holde sig uafhængige. I stedet gjorde medierne sig til stemmer for koalitionsparterne og deres "version af

---

¹⁰ Nord & Strömbäck, 2006 s. 107

¹¹ Ibid. s. 86

¹² Kristensen & Ørsten, 2006, s. 41

krigens virkelighed” (se bilag/figur 2).¹³

Ikke kun i forbindelse med krig, men i det hele taget, påpeger den amerikanske sociolog Michael Schudson, er journalister i kraft af deres til- og fravalg samt vinkling i nyhedsdækningen med til at skabe og opbygge den virkelighed, som befolkningen forholder sig til og reagerer på.¹⁴ Schudson kalder kommunikationseksperterne, der som tidligere nævnt også opererer som kilder i medierne for at få informationsstrømmen til at gå netop deres vej i forbindelse med krige og konflikter, for *parajournalister*. Til samme gruppe hører blandt andet pr-firmaer og politiske spindoktorer. Krigsjournalisten bør i et arbejdsmiljø, hvor det på det jordnære plan handler om liv og død og på det højere plan om demokratisk debat og storpolitik, have sig *parajournalisternes* hensigter ud i informationsstyring for øje – en kompleks problemstilling, som i langt højere grad end tidligere spiller en rolle i den journalistiske nyhedsdækning.

Artikel 3: Magtesløse journalister i magisk boble

Den psykologiske vinkel i projektets tredje artikel hiver læseren ned fra den foregående artikels mere historiske og principielle plan. Formålet med artiklen er at give læseren et indblik i, hvad der foregår i hovedet på krigsjournalisterne, og hvordan forskellige psykologiske mekanismer henholdsvis kan beskytte og skade den enkeltes mentale helbred. Mit udgangspunkt for artiklen var spørgsmålet om, hvordan man som menneske kan holde til at arbejde med døden i hælene, og hvad man kan gøre for at undgå at bryde sammen, når man dagligt er vidne til de menneskelige lidelser hos sårede, lemlæstede og efterladte.

Præmissen for krigsjournalisten er grundlæggende forskellig fra soldaten eller politimanden, hvis professionelle opgave som oftest er at løse en konflikt, konstaterer den canadiske psykiatriprofessor Anthony Feinstein. Han har som en af de få forsket i krigsjournalisternes psykiske vilkår. Krigsjournalisten lever derimod af konfliktens udvikling, samtidig med at han eller hun har en professionel interesse i at huske de blodige og traumatiske begivenheder, der udgør dagens nyheder – og som for den skrivende journalists vedkommende skal genskabes i hukommelsen, når spalterne skal fyldes ud.¹⁵

---

¹³ Ibid. s. 48 og 59

¹⁴ Schudson, 2003, s. 2-3

¹⁵ Feinstein, 2006, s. 26 og 37

Artikel 4: ”Jeg bliver temmelig vred...”

Ovenstående artikel kan til en vis grad læses som en optakt til den afsluttende featureprægede interviewartikel om Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen, der i sin rubrik og indledning vinkler på sidstnævntes oplevelse af og reaktion på at blive førstehåndsvidne til sin fotografkollegas brutale død. ”Jeg bliver temmelig vred...” var fra begyndelsen ment som en artikel, der så at sige skulle stille sig på skuldrende af ikke kun den forrige, men også de to første artikler. Gennem Eva Plesner og Flemming Weiss Andersens personlige beretninger og holdninger spiller de forudgående temaer rollen som featureartiklens omdrejningspunkter: Irakkrigen, de målrettede angreb på journalister, embedded media og krigsjournalistens psykiske og følelsesmæssige reaktioner. Den personlige motivation er efter min mening et andet centralt element i artiklen. Hvorfor synes de, at det er umagen og de til tider livsfarlige oplevelser værd at arbejde med journalistik i lande som Irak og Somalia? Der er et element af eventyrlyst i det, indrømmer Eva Plesner, men af mere ideologisk karakter skal nævnes deres fælles ambition om på vegne af læserne at se det fremmede i øjnene og genoplive den ”sandhed”, som, ifølge den amerikanske senator Hiram Johnsons hyppigt citerede ord fra 1917, er krigens første offer.

Eva Plesner og Flemming Weiss Andersens erklærede ambition om at ”punktere myter og fordomme” hos modtageren peger tilbage på dele af den amerikanske medieforsker Gaye Tuchmans teori fra 1978 om nyheder som et ”vindue til verden”.¹⁶ Nyhedsmedierne kan bruges og bliver i vid udstrækning brugt af kombattanterne til at sprede rygter og propaganda før, under og efter krige og konflikter. Men uafhængige og kildekritiske medier kan også give modtageren det, han eller hun har brug for og *burde* vide – og ikke kun det, som vedkommende selv *ønsker* at vide. For 32 år siden slog Tuchman fast, at datidens massemedier (aviser, nyhedsmagasiner, radio og tv) gjorde mennesker, som geografisk var spredt for alle vinde, i stand til at få ellers utilgængelige informationer og oplysninger om hinandens liv.¹⁷ Siden 1978 er antallet af medier eksploderet, internettet er spredt ud over kloden og de føromtalte *parajournalisters* antal og viden er øget. Tuchmans ”vinduer til verden” er blevet endnu flere, men ligesom dengang er virkeligheden et relativt begreb, der afhænger af, hvordan og hvor nyhedsmedierne former og placerer deres rammer – og ikke mindst, hvor mange af de stadigt mere atomiserede og individualiserede modtagere i målgrupperne, der vælger at kigge ud gennem de enkelte vinduer. Det grundlæggende, understreger

---

¹⁶ Tuchman, 1978, s. 1

¹⁷ Tuchman, 1978, s. 4

den amerikanske krigsjournalist og forfatter Sebastian Junger, er ”...at få læserne til at føle, at de selv er der”.¹⁸

Medie og målgruppe

Min artikelserie er målrettet Fagbladet Journalisten. Magasinet udkommer 20 gange om året og sendes til de over 15.000 medlemmer af Danmarks Journalistforbund heriblandt journalister, fotografer, informationsfolk m.fl. – fastansatte såvel som freelancere. Krigsjournalisterne udgør selvsagt en stærkt begrænset del af Journalistens læserskare og målgruppe, men de principielle journalistiske problemstillinger, som artiklernes tema rummer, og som blev beskrevet i forrige afsnit, vil være væsentlige og vedkommende for de fleste mediefolk. Mens det hos nogle af læserne måske vil knibe med at identificere sig med journalister, der af egen fri vilje beslutter sig for at drage til klodens brændpunkter og sætte liv og lemmer på spil, vil fascinationsværdien forhåbentligt træde i stedet. Psykiatriprofessor Anthony Feinstein noterer sig, at behovet for selvransagelse i forhold til egne motiver bliver tydeligt hos krigsjournalisterne i det øjeblik, hvor geværet peger på dem.¹⁹ At få et anderledes perspektiv på journalistfaget end det, man eksempelvis oplever i sit daglige virke som indenrigsjournalist, vil være interessant for den gennemsnitlige læser af Journalisten og mane til en vis personlig, professionel eftertanke.

Fagbladet Journalisten som debatskaber

Udover at være informationsorgan for landets mediefolk er Fagbladet Journalisten et uafhængigt og debatskabende magasin. Min artikelserie giver da også anledning til en efterfølgende debat om behovet for opjusteringer af sikkerhedsniveauet for de lokale journalister i krigs- og konfliktzoner, hvis risikobetonede hverv udenlandske journalister, medier og i sidste ende læserne nyder godt af. Er det en opgave, som nationale og internationale institutioner skal tage mere seriøst, og bør de udenlandske medier i højere grad, end tilfældet er i dag, tage ansvaret for de lokale *stringere* og *fixeres* sikkerhed? Voldsomme oplevelser er ikke kun forbeholdt det fåtal af danske journalister, der arbejder i krigs- og konfliktzoner, og spørgsmålet om nødvendigheden og kvaliteten af de danske mediarbejdspladsers psykologberedskab vil ligeledes være relevant at tage op til debat.

Nyhedsmediernes er i takt med de seneste årtiers avancerede teknologiske landvindinger blevet en faktor, der ikke mindst i forbindelse med krig og konflikter spreder informationer, debat og beslutninger på tværs af landegrænser og dermed kommer til at spille en storpolitisk rolle. De

---

¹⁸ Rubin: *Med livet som indsats*, 4. december 2010.

¹⁹ Ibid. s. 69

krigsførende parters forskellige forsøg på at kontrollere medierne evindelige informationsstrøm og i visse tilfælde sprede decideret propaganda åbner for debatten om en global presseetik og –skik.²⁰ Behovet for diskussion og debat om internationale presseetiske principper er ikke blevet mindre set i lyset af de flere millioner lækede, fortrolige dokumenter, som hjemmesiden WikiLeaks for nyligt har offentliggjort.²¹

Tilbehør

Fagbladet Journalisten benytter sig ofte af tilbehør til artiklerne i form af eksempelvis faktabokse, ligesom tabeller og grafer heller ikke er et uvant syn for magasinet læsere. Jeg har derfor udstyret det, der er ment som temaets udgangspunkt, artiklen *Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed*, med to faktabokse og et diagram. Den første faktaboks fungerer som en slags ordbog, der forklarer betydningen af de to begreber *stringer* og *fixer*, der spiller en vigtig rolle for forståelsen af problemstillingen. På avisen eller på nettet havde man måske valgt kort at forklare de to ord inde i selve teksten, men da Journalistens læsere har en faglig interesse i emnet, mener jeg, at det er berettiget at give en lidt grundigere forklaring af begreberne.

Kildevalg

Da jeg havde konstrueret de overordnede rammer og problemstillinger for de enkelte artikler, begyndte jeg at indsnævre feltet af brugbare kilder. Identifikationsværdien er en vigtig faktor at holde sig for øje, når man skriver artikler til et fagblad som Journalisten. Denne præmis kommer i høj grad til udtryk i mit valg af kilder, som for fem ud af de ti citerede personers vedkommende optræder i egenskab af at være henholdsvis journalister (Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen), redaktører (Zuhair Al Jezairy og Jette Elbæk Maressa) samt ”repræsentant” for landets journalister (Mogens Blicher Bjerregård).

”Kilde-kædereaktion”

Formand for Dansk Journalistforbund Mogens Blicher Bjerregård var den første kilde, jeg interviewede. Han har tidligere markeret sig i debatten om international pressefrihed, og i kraft af sin formandspost besidder han desuden en autoritet, der giver hans ord vægt og gør det muligt for ham at tale på vegne af landets journalister. Artiklen *Boom i journalistdrab øger fokus på sikkerhed* skulle introducere læseren for den overordnede problemstilling om, at flere og flere journalister

---

²⁰ Dragsdahl, 1991, s. 59-61

²¹ Jyllands-Posten, *Wikileaks slipper pinligheder løs*, 29. november 2010

mister livet i krig. Mogens Blicher Bjerregård kunne med sit overblik både fortælle om konsekvensen af denne udvikling samt komme bud på løsninger. Derved sattes gang i det, man kan kalde en ”kilde-kædereaktion”, hvilket dækker over, at kontakten til én kilde fører videre til den næste kilde osv. Gennem Mogens Blicher Bjerregård fik jeg kendskab til den dansk baserede organisation International Media Support, hvis administrerende direktør, Jesper Højberg, jeg tog kontakt til og interviewede om det konkrete arbejde med de lokale journalisters sikkerhed og fremtidsperspektiverne for de truede journalister. Gennem hans organisation var jeg forinden blevet opmærksom på et seminar om journalistsikkerhed, hvor Jesper Højberg skulle have deltaget, men blev forhindret på grund af rejseforsinkelser, hvorfor programkoordinator Finn Rasmussen talte på vegne af IMS. Gennem Jesper Højberg og hans kollega Osama Al-Habahbeh fik jeg etableret mailkontakt til den irakiske redaktør Zuhair Al Jezairy, der som case repræsenterer den gruppe af journalister, hvis høje dødelighed er projektets udgangspunkt.

Modus 1- og modus 2-kilder

Det krigshistoriske perspektiv i artiklen *Nye krige placerer journalisten i skudlinjen* fordrede eksperter vurdering af krigsjournalistens rolle i moderne krige og herunder det kontroversielle *embedded journalism*-begreb. Lektor Mark Blach-Ørsten er dels forfatter til bogen *Krigen i medierne, medierne i krig*, som jeg har brugt i min research, dels repræsenterer han det, som kaldes den traditionelle objektive *modus 1-vidensinstitution*: universiteterne. I første omgang tog jeg kontakt til hans medforfatter, Nete Nørgaard Kristensen, som gjorde mig opmærksom på, at Mark Blach-Ørsten i modsætning til hende havde arbejdet videre med emnet efter bogens udgivelse og derfor var mere opdateret og brugbar som kilde. Over for ham står Thomas E. Nissen fra Forsvarsakademiet, som professor Jakob Arnoldi kalder en *modus 2-institution* – en slags tænketank, der, i takt med at krig også er blevet et spørgsmål om kontrol over informationsstrømmen, har formået at profilere sig mere og mere i medierne – ikke mindst på bekostning af de traditionelle ekspertkilder, der ellers fylder meget i medierne ”til hverdag” (se bilag/figur 2).²² Det er vigtigt at holde sig for øje, at *modus 2-kilder* som Thomas E. Nissen ikke bør stå alene som ekspertkommentatorer og skal betragtes som militær part, når indslaget eller artiklen direkte eller indirekte handler om krige eller konflikter, som Danmark er involveret i. Derfor har jeg valgt at lade ham optræde i artiklen ved siden af en traditionel *modus 1*-ekspertkilde som Mark Blach-Ørsten og en partskilde i form af journalist og nu forhenværende udlandsredaktør på Jyllands-Posten Jette Elbæk Maressa. Jeg forsøgte i samme forbindelse forgæves at få fat på

---

²² Kristensen og Ørsten, 2006, s. 55, 113-115

presseekspert Stig Hjarvard fra Københavns Universitet.

Fag- og ekspertkilderne

De psykologiske aspekter af krigsdækningen kommer jeg rundt om ved hjælp af to fag- og ekspertkilder, chefpsykologerne Anders Korsgaard Christensen og Rikke Høgsted fra henholdsvis Rigshospitalet og Falck Healthcare. Førstnævntes mangeårige arbejde med blandt andre journalister fik jeg kendskab til under min research.²³ Sidstnævnte tog jeg kontakt til, da Jette Elbæk Maressa fortalte mig, at Jyllands-Posten abonnerer på Falck Healthcares psykologhjælp. Rikke Høgsted har ikke været chefpsykolog hos Falck Healthcare længere end et år, men hendes fortid på Institut for Militærpsykologi ved Forsvaret giver hende muligheden for at sammenligne de psykologiske mekanismer hos henholdsvis journalister og militærfolk. Jeg har valgt at underbygge og perspektivere de to chefpsykologers ord med et par citater fra psykiatriprofessor Anthony Feinsteins glimrende og grundige bog *Journalists under fire* – et værk, som var yderst brugbart i min research inden interviewene, og som Rikke Høgsted i øvrigt selv refererede til.

Erfaringskilderne

Den dramatiske personlige beretning og erfaring er central i min featureprægede artikel, ”*Jeg bliver temmelig vred...*”. Et vigtigt featureelement konstrueres ved, at personerne gøres levende for læseren i kraft af deres ”umiddelbare og konkrete oplevelses- og handlingsverden”²⁴. I Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen fandt jeg to kilder, der er i besiddelse af henholdsvis fotografens og den skrivende journalists perspektiv på det at arbejde i en krigs- og konfliktzone. Efter at have læst *Rejse i Rød Zone* var jeg overbevist om, at deres i dansk målestok unikke førstehåndsindtryk fra Irak – både som uafhængige og *embedded* – ville gøre dem i stand til at perspektivere og personliggøre vinklerne og problemstillingerne fra de foregående tre og mere traditionelt journalistisk opbyggede artikler. Som forfattere til to reportagebøger var det ikke uvant for dem at bruge egne subjektive betragtninger og indskydelser, og de viste sig da også i stand til at reflektere på både fagets og egne vegne. Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen bor i Cairo, og derfor blev interviewet gennemført over Skype.

Aftaler om artikelgennemsyn

Inden hvert interview forklarede jeg formålet med artiklerne: At der først og fremmest var tale om, at de skulle indgå i et universitetsprojekt, samt at publicering i Fagbladet Journalisten sidenhen

---

²³ Nordskilde: *Støtte til psyken*, 30. april 2003

²⁴ Hvid, 2004, s. 14

kunne komme på tale. Cirka halvdelen af mine kilder bad om lov til at kigge den eller de artikler igennem, som vedkommende blev citeret i, for at komme eventuelle fejl eller misforståelser i forkøbet. Bortset fra artiklen *Moderne krige placerer journalisten i sigtekornet* er projektets enkeltdele ikke båret oppe af konflikt i form af modstridende interesser og gensidige anklager fra de involverede kilder. Havde dette været tilfældet, formoder jeg, at mere end halvdelen af mine kilder havde bedt om gennemsyn. Et eksempel på, at jeg efterfølgende gik ind og rettede i en artikel, var i forbindelse med artiklen *Magtesløse journalister i magisk boble*. Jeg havde først skrevet, at Jyllands-Posten abonnerede på Falck Healthcare, men på grund af krav om fortrolighed bad chefpsykolog Rikke Høgsted mig om at rette formuleringen til: ”Hos Falck Healthcare, der har flere store bladhuse som kunder...”, hvilket jeg selvfølgelig respekterede. Det har inden deadline ikke været muligt at få feedback fra samtlige af de kilder, der ønskede gennemsyn, men dette vil naturligvis være på plads inden en eventuel offentliggørelse i Fagbladet Journalisten.

Konklusion

Jeg mener, at mit projekt som helhed kommer rundt om problemstillingen og lever op til den erklærede målsætningen på tilfredsstillende vis. Krigsjournalistik som tema rummer adskillige interessante historier, men min prioritering og vinkling giver i form af de fire artikler Fagbladet Journalistens læsere en aktuel, væsentlig og varieret formidling af fakta, holdninger, erfaringer og faglig indsigt. Problemstillingen sættes ind i en historisk kontekst og ansues desuden i et fremtidsperspektiv, der gør læseren i stand til at danne sig et overblik over de centrale aspekter af krigsjournalistikken.

Artiklerne bør mane til eftertanke hos læseren og danne grundlaget for en videre debat om, hvordan og i hvilket omfang man kan forbedre sikkerheden for journalister i krigszoner og sikre en uafhængig og kritisk dækning af fremtidens væbnede konflikter. Artiklen om og med Eva Plesner og Flemming Weiss Andersen runder temaet af og er i kraft af de to danske journalisters dramatiske oplevelser og personlige refleksioner med til at give produktet den identifikationsværdi, der er nødvendig i et fagblad som Journalisten.

Godt nok repræsenterer krigsjournalisterne en niche inden for journalistfaget, men deres risikofyldte arbejde i klodens brændpunkter sætter grundlæggende journalistiske værdier som uafhængighed, demokratisk debat og dialog på spidsen. Hvis journalistikken svigter eller bliver svigtet i krigs- og konfliktsituationer risikerer man, at overgreb, forfølgelse, massakrer, drab og tvivlsomme politiske beslutninger forsvinder fra befolkningens bevidsthed – og i sidste ende fra historiebøgerne.

Kildeliste

Mundtlige kilder:

Al Jezairy, Zuhair: chefredaktør på det irakiske nyhedsbureau Aswat al-Iraq, tlf. +964(0)7706700220, mail: zuhair.aljezairy@gmail.com.

Andersen, Flemming Weiss: fotograf, forfatter og stifter/ejer af medieproduktionselskabet Grif Stories, mobiltilf.: +20 105031610 og +20 237497742, mail: fw@grifstories.dk

Bjerregård, Mogens Blicher: forbundsformand I Dansk Journalistforbund, mobiltilf.: +45 27258030, mail: mbb@journalistforbundet.dk.

Blach-Ørsten, Mark: lektor og Ph.D. ved Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier, RUC. Presseforsker og ekspert i krigsjournalistik og transnational politisk journalistik, tlf. +45 46743704, mail: orsten@ruc.dk.

Christensen, Anders Korsgaard: chefpsykolog ved Krisepsykologisk Enhed på Rigshospitalet, tlf.: +45 35457853, mail: akor@rh.dk

Høgsted, Rikke: chefpsykolog i Falck Healthcare, tlf.: +45 21650699, mail: rih@falck.dk.

Højberg, Jesper: administrerende direktør i International Media Support (IMS), tlf.: +45 88327007, mail: jh@i-m-s.dk.

Maressa, Jette Elbæk: udlandsredaktør på Jyllands-Posten, mobiltilf.: +45 20194093, mail: jema@jp.dk.

Nissen, Thomas E.: ekspert i kommunikationsstrategi ved Forsvarsakademiet, kontortlf.: +45 39151233, mobiltilf.: +45 22677397, mail: IMO-42@fak.dk.

Plesner, Eva: journalist, forfatter og stifter/ejer af medieproduktionselskabet Grif Stories, mobiltilf.: +20 105031610 og +20 237497742, mail: ev@grifstories.dk

Sekundære mundtlige kilder:

Schmidt, Mogens: assisterende vicegeneraldirektør for kommunikation og information ved afdelingen for ytringsfrihed, demokrati og fred i Unesco, Paris, arb.tlf.: +33.1 45684203, mail: m.schmidt@unesco.org (taler ved Unesco-seminar)

Finn, Rasmussen: programkoordinator for medier og konflikt i International Media Support (IMS), tlf.: +45 88327006, mail: fr@i-m-s.dk (taler ved Unesco-seminar)

Web- og presseklider:

Andersen, Iver Houmark. Journalisten.dk: Udlands-stoffet faldt med muren (publiceret d. 13. oktober 1999). <http://journalisten.dk/udlands-stoffet-faldt-med-muren>

Committee to Protect Journalists (CPJ): *Bayo Ohu*: <http://cpj.org/killed/2009/bayo-ohu.php>

Committee to Protect Journalists (CPJ): *Sultan Mohammed Munadi*:
<http://cpj.org/killed/2009/sultan-mohammed-munadi.php>

Committee to Protect Journalists (CPJ): *Tahrir Kadhim Jawad*:
<http://cpj.org/killed/2010/tahrir-kadhim-jawad.php>

Espersen, Ida Nyegård. Journalisten.dk: *Irakkrigen har kostet rekordmange journalistliv* (publiceret d. 15. september 2010). <http://journalisten.dk/irakkrigen-har-kostet-rekordmange-journalistliv>

Husted, Poul. Politiken: *USA er klar til ligposerne* (Artikel om det såkaldte "Vietnamsyndrom" publiceret d. 2. april 2003). <http://politiken.dk/udland/ECE56058/usa-er-klar-til-ligposerne/>

Jyllands-Posten. Kpn.dk: *Krigskorrespondent får JP-pris* (publiceret d. 28. august 2008)
<http://kpn.dk/article1422286.ece>

Jyllands-Posten: *Wikileaks slipper pinligheder løs* (publiceret d. 29. november 2010)
<http://jp.dk/udland/article2260013.ece>

Nordskilde, Henrik. Journalisten.dk: *Støtte til psyken* (publiceret d. 30. april 2003):
<http://journalisten.dk/stotte-til-psyken>

Plesner, Eva. Journalisten.dk: *Med livet som indsats* (publiceret d. 23. november 2005):
<http://journalisten.dk/med-livet-som-indsats>

Reporters Without Borders (RSF): *The Iraq War: A heavy death toll for the media* (publiceret d. 7. September 2010): http://en.rsf.org/IMG/pdf/rapport_irak_2003-2010_gb.pdf

Reporters Without Borders (RSF): *The Iraq War: The heaviest death toll for the media since World War II, March 2003-August 2010* (publiceret d. 7. September 2010):
<http://en.rsf.org/iraq-the-iraq-war-the-heaviest-death-07-09-2010.38294.html>

Reporters Without Borders (RSF): *Journalists are victims of violence by security forces and violent attacks*: <http://www.unhcr.org/refworld/country,...IRQ,4562d8cf2,4ca989bfc,0.html>

Rubin, Marcus. Politiken: *Med livet som indsats* (publiceret d. 4. december 2010).

Andet:

Seminar: *Seminar on safety of journalists – Operational aspects and practical implementation*. Afholdt søndag d. 24. oktober i Det Kongelige Bibliotek. Arrangør: The Danish National Commission for UNESCO.

Bibliografi

Primære litteraturkilder

Dragsdahl, Jørgen (1991): *Pressens slagmark – Nyhedsmediernes og Golfkrigen*. Skjern, Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg.

Feinstein, Anthony (2006): *Journalists under fire – The psychological hazards of covering war*. Baltimore, The Johns Hopkins University Press.

Hansen, Jens Claus (2005): *Ny krigsførelse i informationsalderen*. MedieKultur (nr. 38), s. 34-42. Kan downloades her: ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/mediekultur/article/download/1273/1177

Kristensen, Nete Nørgaard og Ørsten, Mark (red.) (2006). *Krigen i medierne, medierne i krigen*. Frederiksberg, Forlaget samfundslitteratur. S. 13-210.

Nord, Lars W. og Strömbäck, Jesper: *Reporting more, informing less*, Journalism vol. 7, 2006, s. 85-110.

Plesner, Eva og Andersen, Flemming Weiss (2007). *Rejse i Rød Zone – beretninger fra Irak*. København, Tiderne Skifter.

Schudson, Michael: *The Sociology of News*, W.W. Norton & Company 2003, s. 1-8.

Tuchman, Gaye: *Making News (kapitel 1: News as Frame)*, The Free Press 1978, s. 1-14.

Sekundære litteraturkilder

Bjerrum, Merete (2005). *Problemet afgrænses*, fra *Fra problem til færdig opgave*. København, Akademisk forlag; s. 50-64.

Fibiger, Johannes og Søgaard, Søren (2009). *Idéfasen*, fra *Genvejstaster – til opgaveskrivning og faglig formidling på bacheloruddannelserne*. Århus, Academia; s. 37-49.

Flott, Søren; Laursen, Thomas og Sønnichsen, Ole (red.) (2005). *I skudlinjen – ni personlige beretninger om at arbejde i verdens brændpunkter*. København, Jyllands-Postens Forlag.

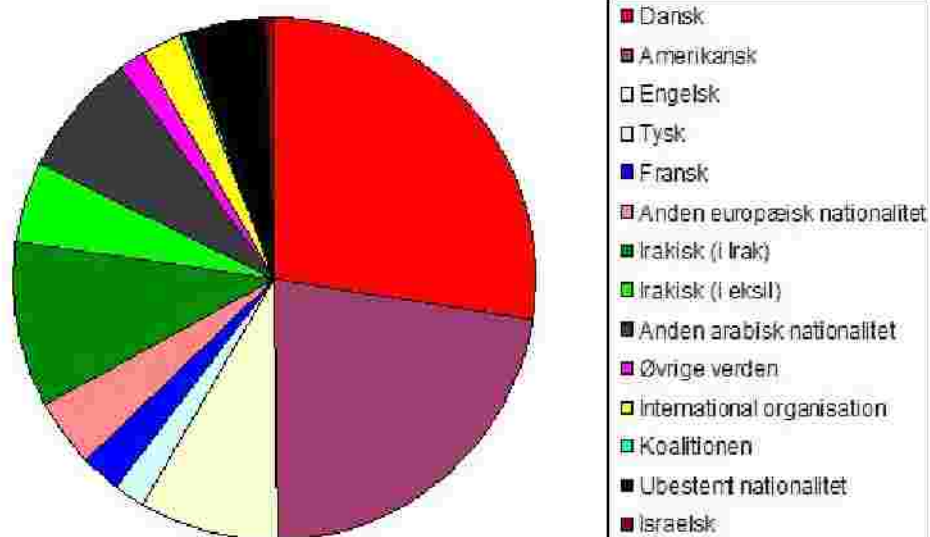
Hvid, Mikkel (2004): *Fascinerende fortælling – den journalistiske feature*. Århus, Update.

Jensen, Steffen (2007): *Rapport fra en ørkenspejling – snapshots fra et reporterliv i Mellemøsten*. TV 2 Forlag. S. 134-151 (kap. 7).

Meilby, Mogens (2004). *Så til hest! De første danske krigsreportere og deres reportager*. Århus, Forlaget Ajour.

Bilag

Figur 1: Kildemes nationalitet i de danske mediers dækning af Irakkrigen fordelt på 17 dage: 16.-23. marts og 6.-14. april 2003. Der er i alt tale om 2045 analyseenheder, der omfatter avisartikler samt tv- og radioindslag (Kristensen & Ørsten, 2006)

Figur 2: Kildetyper i de danske mediers dækning af Irakkrigen fordelt på 17 dage: 16.-23. marts og 6.-14. april 2003. Der er i alt tale om 2045 analyseenheder, der omfatter avisartikler samt tv- og radioindslag (Kristensen & Ørsten, 2006)

